

Cis DE STRANDJUTTER

FK

*Hij kent het strand als geen ander.
Strandjutten is zijn passie en passie is er om
gedeeld te worden met anderen.
Klaar om je te laten inwijden in de mysteries
van de meest gekke strandvondsten?*

VEEN: GETUIGE UIT HET VERLEDEN

*Toch verbazend hoe snel voorwerpen uit
ons collectieve geheugen verdwijnen.
Dat bedacht ik toen ik weer eens
aangesproken werd over die “grote zwarte
brokken” die op het strand aangespoeld
waren. “Dat het toch maar vieze en smerige
troep was” – sommigen dachten zelfs aan
olie – en “of dat niet opgeruimd moest
worden”? “Natuurlijk... want zulke rotzooi
dat hoort toch niet op het strand”!*

*Het tegendeel is waar. Die mysterieuze
brokken, die horen net zo goed bij de kust
als het zand, het zout en het water. Het
zijn blokken veen, getuigen uit een ver
verleden. Veen is een natte grondsoort –
precies samengeperst vochtig karton – die
bestaat uit verteerde en samengekoekte
plantenresten. En dat kun je zien als
je de brokken van dichtbij bekijkt of ze
openbreekt. Hier en daar zitten nog stukjes
stengel, zaden maar ook brokjes vermolmd
hout en zelfs slakjes. Deze laatste zul je
overigens tevergeefs in een boek over
strandschelpen zoeken, want het zijn
zoetwaterslakken.*

INDERDAAD, VEEN VINDT ZIJN OORSPRONG IN EEN ZOETWATEROMGEVING.

Dit veen ontstond na de laatste ijstijd, zowat tienduizend jaar geleden. Onder invloed van een algemene vernatting van het klimaat en door toedoen van de zeespiegelstijging vormden zich achter de strandwallen en de duinenrij grote ondiepe zoetwatermeren. In deze voedselrijke plassen groeide een weelderige plantengroei van riet, grassen en andere moerasplanten. Vermits het afgestorven materiaal onder water nauwelijks verteerde, hoopte het zich op om na vele jaren de hele plas op te vullen. Zo ontstond veen of daring (darinck).

Ooit bestond de ganse kuststreek, niet alleen hier, maar ook elders langs de Noord-zee-kusten, uit een uitgestrekt veengebied. Later, toen de zeespiegel verder steeg,

overspoelde de zee de kustveenmoerassen en dekte ze geleidelijk af met kleilagen. Dat proces kon zich herhalen waardoor veenlagen en kleilagen afgewisseld voorkamen. Veen komt dan ook overal voor in de ondergrond van de kuststreek, zowel in zee als op het land. Bouwputten laten vaak veenpakketten van soms verschillende meters dik zien.

Hier en daar ligt veen aan de oppervlakte, als de bedekkende kleilaag verdwenen is. Tot in de jaren zeventig, vóór de bouw van strandhoofden en strandsuppleties alles onder het zand deed verdwijnen, waren regelmatig dagzomende veenbanken op het strand te zien tussen Oostende en Middelkerke (o.a. te Raversijde). Ook in zee kunnen veenbanken dagzomen. Stormen kunnen hieruit grote blokken losslaan die vervolgens op het strand belanden.

EEN GEWAARSCHUWD MAN...

Als het veen droogt, spreken we van turf. Het volume vermindert door inklinken, en het komt lager te liggen. Goed om weten als je in de kuststreek wilt bouwen... want wie daarmee geen rekening heeft gehouden, merkt later de gevolgen: van barsten in de muren tot een verzakkend huis. Ik ken zo wel een paar woningen in het Oostendse...

Vroeger was veen erg nuttig, het werd ontgonnen (“turfsteken” of “daringdelven”) en gedroogd en diende onder meer als brandstof. Men kon er zijn huis mee verwarmen of er zout mee bereiden door

zeewater in te dampen. Soms bevat het veen zelf ook voldoende zeezout om het er rechtstreeks uit te extraheren. Zo werd in de Late Middeleeuwen op grote schaal veen afgegraven voor de directe winning van zout. Van deze zoutwinningen zijn in de kuststreek her en der nog sporen te vinden, zoals destijds in de nederzetting van Raversijde.

Dikwijls zitten de aangespoelde brokken veen ook vol gaten. De boosdoeners blijken langwerpige witte schelpen: boormossels. Die maken diepe gangen in het veen, waarin ze zich veilig kunnen terugtrekken. Deze behuizing is echter maar tijdelijk, want door hun eigen graafactiviteit ondermijnen ze de stevigheid van het veen waarin ze leven.

GROTE VERDWIJNTRUC

Niets onnatuurlijk dus, dat veen. En opruimen, zoals in het verleden wel eens gebeurde met de grote middelen, dat is helemaal niet nodig. Door de werking van golven verbrokkelen de grote brokken vanzelf wel. Tussendoor ontstaan door de schurende werking van het zand, perfect afgeronde vormen, net keien maar dan zachter. En de erosie gaat verder, tot er alleen nog kleine brokjes overblijven. Die vind je dan samengespoeld tussen de strandribbels op het strand, minder duidelijk maar even aanwezig als de opvallende grote brokken. Let er maar eens op.

Francis Kerckhof

■ Veenbrokken vind je regelmatig op het strand. Ze zijn de resten van uitgestrekte historische veenlagen die in de kuststreek en ondiepe Noordzee aanwezig zijn. Vroeger gebruikte men dit veen (of gedroogd, als turf) als brandstof (VL)